

Därför vann dom – och därför förlorade socialdemokraterna valet

Diskussion i ABF-huset 18 januari 2011 om den nyutkomna artikelsamlingen om socialdemokratin 2006-2010 från tidskriften Fokus, ”Därför vann dom. Berättelsen om ett ödesval” redigerad av Torbjörn Nilson.

I panelen Torbjörn Nilson, Fokus, Kajsa Borgnäs, socialdemokratiska analysgruppen och Håkan Bengtsson, tidskriften Arena. Moderator: Svante Weyler.

Svante Weyler, som gett ut boken på sitt förlag, inledde med att säga det var en styrka i boken att den berättar om alla de fyra åren sedan förra valet och att man därför undgår de mera kort-siktiga valanalyser som ofta fokuserar på vad som hände alldeles före senaste valet hösten 2010. Orsakerna till det socialdemokratiska valnederlaget står förmodligen att finna betydligt längre tillbaka i tiden, trodde han – något som också besannades i den fortsatta diskussionen. Weyler ställde därpå frågan om man kunde finna någon politisk linje i boken – själv lovade han att hålla sig så neutral och objektiv som möjligt eftersom han var bokens förläggare. Samtidigt medgav han att förstås ”stod på bokens sida” i egenskap av utgivare.

Torbjörn Nilson svarade att Fokus målsättning var att bedriva journalistik i humanistisk och internationalistisk anda – ungefär som FN, då, insköt Weyler – men någon politisk agenda hade inte tidskriften för övrigt.

Denna linje har man upprätthållit först under en kortare period med socialdemokratiskt styre och sedan under den borgerliga regeringen. Det var naturligt, sade han, att kritiken då främst riktas mot det makthavande partiet, alltså först (S) och sedan alliansen med moderaterna i spetsen. Denna inställning hade lett till först kritik för att tidningen var för mycket höger och sedan för mycket vänster, vilket han ansåg var ett gott betyg.

Kajsa Borgnäs berättade att hon parallellt med ”Därför vann dom” hade läst Joan Didions ”Att lära sig själv att leva” och Tony Blairs ”Mitt liv – min resa” och då slagits av hur starkt ideologisk särskilt Blairs bok är, den handlar verkligen om vilka idéer som drev honom när han skapade New Labour och förvandlade labourpartiet i grunden. En sådan ideologisk diskussion, för att inte säga lidelse, saknas helt i den svenska debatten om valrörelsen, sade hon, och frågan diskuteras sedan vidare hela kvällen om detta avspeglar ett ideologiskt tomrum hos partierna – särskilt socialdemokratin – eller är en effekt av mediernas fixering vid ytan och det politiska spelet. Om den aktuella boken avspeglar det politiska reportaget i Sverige är vi illa ute, ansåg Kajsa Borgnäs, idéer och analys saknas ju nästan helt.

Håkan Bengtsson höll dock inte med henne utan menade att i boken återfinns ett antal pusselbitar som tillsammans kan förklara det socialdemokratiska valnederlaget. Det var bland annat industrikrisen, den söndermalda budgetpropositionen, samt bristen på eget alternativ.

I samspelet mellan politik och journalistik måste det ju ske ett urval, menade Torbjörn Nilson och försvarade det urval av artiklar han hade gjort, till berättelsens snarare än analysens förmån, med att han valt de bästa och alltjämt mest läsvärda artiklarna till boken och därvid fastnat för porträtt och reportage snarare än analys.

Vårt mål har varit att beskriva en politisk process, förklarade han. Dock är det fortfarande höljt i dunkel hur (S) som hela tiden låg långt före alliansen i opinionen plötsligt kunde börja tappa mark våren 2010 – om det kunde förklaras med skuggbudgeten, SCB-mätningen eller eurokrisen som ägde rum under samma period fick bli ett ämne för framtida historiker, ansåg Kajsa Borgnäs. Hon beklagade tillsammans med Svante Weyler att man tenderar att tappa bort icke-valrörelseinriktade frågor under bevakningen av en mandatperiod – trots att det ju händer väldigt mycket också bortom de typiska valfrågorna.

Torbjörn Nilson svarade härpå att Fokus ambition var att skildra ytan/spelet på ett djupt sätt, att

bakom vad som syntes ske söka efter det verkliga skeendet – delvis hade man lyckats med detta, menade han, bland annat när man på ett tidigt stadium pekade på sårbarheten i den socialdemokratiska positionen. Den fråga han själv ville ställa, och som han återkom till, var om det skett en verklig förändring i befolkningens inställning till solidaritet. Är vi inte lika solidariska längre? Har det skett en uppdelning mellan dem som arbetar och dem som står utanför arbetsmarknaden och som har gjort att arbetslösheten är en fråga för de arbetslösa och inte för samhället? Till den frågan återkom också Kajsa Borgnäs senare under debatten.

Och här tillät sig Torbjörn Nilson att tvivla något på Stefan Svallfors enkätundersökningar som visar att den svenska samhällssolidariteten består – men detta mäts ju främst genom villigheten att betala skatt och det finns ju även andra sätt att dela med sig som inte fångas upp av Svallfors, menade Nilson, och dessutom kan det ju vara så att man gärna vill ge en generös bild av sig själv när man blir tillfrågad i en enkät – sedan kanske man röstar på ett annat sätt när man väl står med valsedlarna i handen.

Diskussionen gick därefter in på den speciella kritiken av Mona Sahlin, både i det egna partiet och kanske framför allt i pressen. ”Därför hatar dom Mona Sahlin” var en rubrik i Fokus och ordet var väl valt, menade Torbjörn Nilson, det var verkligen hat i de egna leden det var fråga om. Och Håkan Bengtsson sade att minnet av pressens behandling var smärtsamt, där hade man passerat alltför många gränser. Kajsa Borgnäs ansåg det vara ett faktum att medierna hade ”bombat sönder” Sahlin. Alltsammans hade lämnat en mycket obehaglig känsla efter sig – men samtidigt var det en realitet att Mona Sahlin inte hade något fullständigt mandat när hon ställde upp som partiledare – det fanns hela tiden en stark opposition.

Torbjörn Nilson underströk även att det finns en enorm fascination när en ”koloss kollapsar”, det är spännande, det är en berättelse som människor naturligtvis vill följa genom alla dess psykologiska mekanismer, sade han. Detta måste förstås medierna spegla.

Håkan Bengtsson menade att socialdemokraterna hade haft svårare att genomskåda den moderata strategin nu jämfört med på Bo Lundgrens tid. Det är samma gamla höger fast i ny dräkt, menade han, och Reinfeldts skattesänkningar är snart uppe på samma nivå som tidigare Lundgrens och som man då kraftfullt lyckades avvisa. Under sken av att försvara välfärdsstaten är man i färd med att i stället genomföra ett socialkonservativt program, koncentrerat på ”välfärdens kärna” dvs vård, skola, omsorg men minus de sociala transfereringarna som i själva verket är den socialdemokratiska välfärdsstatens signum och dess starkaste jämställdhetsmekanism.

Carl Tham, denna kväll i publiken, ifrågasatte den allmänna uppfattningen att alliansen skött finanskrisen mönstergillt – det kunde man inte hävda när priset varit 10 procents arbetslöshet som regeringen inte brytt sig om att göra någonting åt alls. Och hur kunde det komma sig att inte detta blivit föremål för reportage och analys i pressen, undrade han indignerat.

Torbjörn Nilson svarade att också medierna är opinionskänsliga och om det inte är särskilt många som säger till sina journalistvänner att arbetslösheten är en katastrof så tas inte heller saken upp i tidningen... Och han återkom till sin fråga om inställningen till solidaritet faktiskt hade genomgått en verklig förändring i Sverige, där skiljelinjen nu gick mellan dem som jobbar och dem som inte jobbar. Att journalistiken skulle göra halt härvid ville han dock inte tro – då kunde man lika gärna ge upp och gå och hänga sig direkt, sade han.

Kajsa Borgnäs, för sin del, citerade statistik som hon tagit del av bland statsvetare i Göteborg och som visar att från att socialdemokraterna redan 1988 slutade betona den fulla sysselsättningen som överordnat mål för politiken så hade stödet för partiet gradvis avtagit och tilltron till dess politik minskat parallellt med att moderaterna gått framåt. Denna gradvisa urholkning av den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken som ett ansvar för hela samhället var förödande, ansåg hon.

Kerstin Vinterhed